

KOMISIJA ZA TRŽIŠTE KAPITALA CRNE GORE

**SMJERNICE
ZA PRISTUP ZASNOVAN NA RIZIKU I IZRADU ANALIZE
RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA
ZA UČESNIKE NA TRŽIŠTU KAPITALA**

OKTOBAR 2019. GODINE

UVOD

Cilj Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (ZSPNFT) i njegovih podzakonskih akata je otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Komisija za tržište kapitala Crne Gore (KTK) je jedan od nadzornih organa u sistemu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u Crnoj Gori, a ZSPNFT-om je zadužena za vršenje nadzora u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma (SPNFT) nad sljedećim subjektima:

- investicionim društvima čije poslovanje uređuje Zakon o tržištu kapitala (ZTK);
- društvima za upravljanje investicionim fondovima čije poslovanje uređuje Zakon o investicionim fondovima (ZIF); i
- društvima za upravljanje penzionim fondovima čije poslovanje uređuje Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima (ZDPF).

Za navedene subjekte će se u daljem tekstu koristiti termin obveznici.

Međunarodno radno tijelo za primjenu finansijskih mjera u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: FATF) je razvilo niz preporuka koje su priznate kao međunarodni standard za borbu protiv pranja novca, finansiranja terorizma i drugih srodnih prijetnji integritetu međunarodnog finansijskog sistema. FATF-ova Preporuka 1 odnosi se na pristup zasnovan na riziku (u daljem tekstu: PZR), koji predstavlja djelotvoran način za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Redovnim procjenjivanjem rizika od pranja novca i finansiranja terorizma obveznici se mogu zaštititi i očuvati integritet svojih poslova pri tom doprinoseći integritetu crnogorskog finansijskog sistema kao cjeline. I dok je svaki obveznik odgovoran za svoju procjenu rizika, KTK je donijela ove Smjernice kako bi pomogla obveznicima da izrade analizu rizika i ispune ostale obaveze propisane ZSPNFT-om. Ove Smjernice su strukturirane na način da pomognu obveznicima da bolje razumiju šta je PZR i da naprave popis sopstvenih rizika koji se odnose na proizvode, usluge i distributivne kanale, klijente i poslovne odnose, geografske i druge relevantne faktore. Takođe će pomoći obveznicima da primijene efikasne mjere ublažavanja i praćenja rizika od pranja novca i finansiranja terorizma s kojima se mogu susresti u svom poslovanju.

KONCEPT RIZIKA

Šta je rizik?

Rizik se može definisati kao vjerovatnoća nekog događaja i njegovih posljedica. Jednostavnije rečeno, rizik se može sagledati kao kombinacija šanse da se nešto može dogoditi i nivoa štete ili gubitka koji mogu nastati kao posljedica takve pojave. U kontekstu pranja novca/finansiranja terorizma (PN/FT) rizik se manifestuje na nacionalnom nivou i na nivou obveznika. Rizik na nacionalnom nivou podrazumijeva prijetnje i ranjivosti od PN/FT koji ugrožavaju integritet crnogorskog finansijskog sistema i bezbjednost državljana Crne Gore,

dok rizik na nivou obveznika podrazumijeva prijetnje i ranjivosti koji obveznika dovode u opasnost da bude iskorišćen kako bi se olakšalo pranje novca i finansiranje terorizma.

Prijetnje: ovo može biti pojedinac (ili grupa), objekat koji može prouzrokovati štetu. U kontekstu PN/FT, prijetnja mogu biti kriminalci, njihovi pomagači, njihova sredstva ili terorističke grupe.

Ranjivosti: elementi posla koji mogu biti iskorišćeni od strane identifikovane prijetnje. U kontekstu PN/FT ranjivosti mogu biti slabi kontrolni mehanizmi unutar obveznika, nuđenje visokorizičnih proizvoda i/ili usluga itd.

Uticaj: ovo se odnosi na ozbiljnost štete koja bi se dogodila u slučaju materijalizacije rizika od pranja novca i finansiranja terorizma.

Šta je upravljanje rizikom?

Upravljanje rizikom je proces široko korišćen u javnom i privatnom sektoru kao pomoć u odlučivanju. Kada se radi o PN/FT, to je proces koji uključuje prepoznavanje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, procjenu ovih rizika i razvoj i primjenu metoda za upravljanje i ublažavanje identifikovanih rizika.

Šta su inherentni i rezidualni rizici?

Prilikom procjene rizika bitno je razlikovati inherentni i rezidualni rizik. Inherentni rizik je unutrašnji rizik od nekog događaja ili pojave koji postoji prije primjene kontrolnih mehanizama ili mjera ublažavanja. S druge strane, rezidualni rizik je nivo rizika koji preostaje nakon primjene kontrolnih mehanizama i mjera ublažavanja. Ovi koncepti su dalje razrađeni i objašnjeni u ovim Smjernicama, ali je važno naglasiti da je procjena rizika koja je opisana u ovom dokumentu usredsređena na inherentne rizike vašeg poslovanja, aktivnosti i klijenata.

Šta je pristup zasnovan na riziku?

U kontekstu PN/FT pristup zasnovan na riziku (PZR) je proces koji obuhvata:

- procjenu rizika vaših poslovnih aktivnosti i klijenata korišćenjem određenih propisanih kriterijuma/faktora kao što su:
 - proizvodi, usluge i distributivni kanali;
 - geografija;
 - klijenti i poslovni odnosi; i
 - drugi relevantni faktori.
- ublažavanje rizika kroz primjenu kontrola i mjera prilagođenih identifikovanim rizicima;
- ažuriranje podataka o identifikaciji klijenta i, ako je potrebno, o stvarnom vlasništvu i poslovnom odnosu u skladu sa procijenjenim nivoom rizika; i
- redovno praćenje transakcija i poslovnih odnosa u skladu sa procijenjenim nivoom rizika.

Posebno je važno istaći da procjena i ublažavanje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma ima dinamički karakter što znači da se identifikovani rizici mogu promijeniti ili evoluirati tokom vremena usljed pojave novih proizvoda ili novih prijetnji u kontekstu vašeg poslovanja. Posljedično, vaš pristup zasnovan na riziku je potrebno ponovo procijeniti i ažurirati kada se promijene faktori rizika.

USKLAĐENOST SA ZAKONOM

Vaš režim usklađenosti sa ZSPNFT-om naročito podrazumijeva:

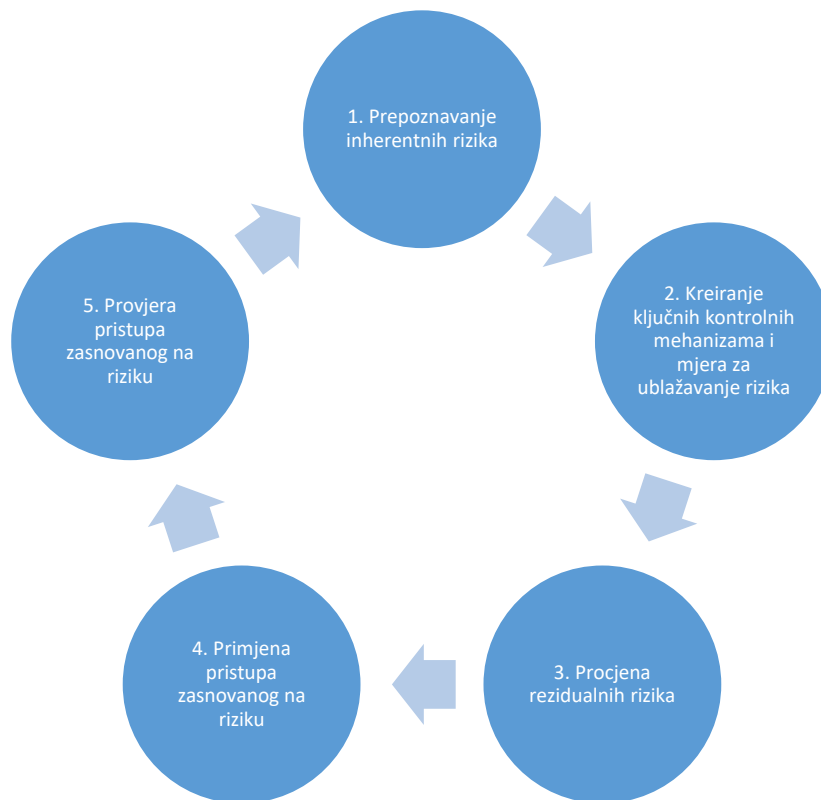
- imenovanje ovlašćenog lica za poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- razvoj i primjenu politika i procedura usklađenosti sa zakonom (ove politike i procedure treba da budu u pisanom obliku i potrebno ih je ažurirati);
- procjenu i dokumentovanje rizika od PN/FT, kao i dokumentovanje i primjenu mjera za ublažavanje identifikovanih rizika;
- redovni program obuke za zaposlene, zastupnike ili druga lica ovlašćena da vas zastupaju (program obuka treba da bude sačinjen u pisanom obliku, a podatke o obukama treba dokumentovati); i
- redovnu unutrašnju kontrolu i reviziju sprovođenja programa za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma i drugih politika i procedura, kako bi se provjerila njihova efikasnost.

Ove Smjernice su prvenstveno usredsređene na procjenu i dokumentovanje rizika od PN/FT kod obveznika nad kojima KTK vrši nadzor, odnosno njihova osnovna uloga je da pomognu obveznicima da izrade sopstvenu analizu rizika.

Priroda pojedinih poslovnih aktivnosti i poslovnih odnosa koje imate sa određenim pojedincima izlaže vaš posao rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma. U cilju ublažavanja ovih rizika i usklađenosti sa zakonskim obavezama, potrebno je da sprovedete procjenu rizika. Procjena rizika će vam omogućiti da uspostavite procedure i kontrole koje će vam pomoći u otkrivanju i ublažavanju mogućih PN/FT aktivnosti.

Važno je napomenuti da preduzimanje visokorizičnih aktivnosti ili postojanje visokorizičnih poslovnih odnosa nije nezakonito. Svrstavanje klijenata u kategoriju visokog rizika ne baca loše svjetlo na vaše poslovanje, već predstavlja procjenu koja vam omogućava da preduzimate kontrole i mjere za ublažavanje rizika i primjenu posebnih mjera propisanih zakonom u takvim slučajevima.

CIKLUS PRISTUPA ZASNOVANOG NA RIZIKU

KORAK 1: PREPOZNAVANJE INHERENTNIH RIZIKA

U cilju bolje procjene inherentnih rizika možete podijeliti postupak procjene rizika na dva dijela:

- 1) Procjena rizika zasnovana na poslovanju: vaši proizvodi, usluge i distributivni kanali, geografski položaj vašeg mjesta poslovanja i drugi relevantni faktori;
- 2) Procjena rizika zasnovana na odnosu: proizvodi i usluge koje vaši klijenti koriste, geografski položaj mjesta u kojima vaši klijenti posluju, kao i njihove aktivnosti, obrasci transakcija i slično.

Iako su predstavljeni zasebno, prethodno navedeni dijelovi procjene rizika 1) i 2) se mogu raditi istovremeno.

1) Procjena rizika zasnovana na biznisu (poslovanju)

Identifikovanje inherentnih rizika vašeg poslovanja zahtijeva od vas da sagledate vaše ranjivosti od pranja novca i finansiranja terorizma.

Počnite analizu rizika na način što ćete sagledati vaše poslovanje iz šire perspektive. Ovo će vam omogućiti da razmotrite gdje se rizici pojavljuju među linijama poslovanja, klijentima ili

određenim proizvodima. Zone identifikovane kao visokorizične će zahtijevati dokumentovane strategije ublažavanja.

Računajte na to da će stvarni broj rizika na vašem popisu varirati u zavisnosti od poslovnih aktivnosti koje preduzimate i proizvoda i usluga koje nudite.

Tri elementa procjene rizika koja su od značaja za analizu vaših poslovnih rizika:

- a) proizvodi, usluge i distributivni kanali;
- b) geografija; i
- c) drugi relevantni faktori.

Zapitajte se: Šta su inherentni rizici mojim poslovnim aktivnostima?

Sljedeći spiskovi nisu detaljni i potrebno ih je prilagoditi uzimajući u obzir sve vaše proizvode, usluge i distributivne kanale, geografiju i druge relevantne faktore koji mogu imati uticaja na vaše poslovanje.

a) Proizvodi, usluge i distributivni kanali

Kao obveznici potrebno je da analizirate sve vaše proizvode, usluge i distributivne kanale kako bi odredili da li predstavljaju visok rizik od pranja novca i finansiranja terorizma. Ovo može uključivati, ali nije ograničeno na:

- trgovanje akcijama, obveznicama ili derivatima;
- upravljanje portfeljem;
- prodaju investicionih jedinica/udjela u investicionim fondovima;
- identifikaciju klijenta bez njegovog prisustva (identifikacija preko zastupnika/punomoćnika);
- postojanje posebne vrste računa (zbirni kastodi računi i sl.);
- usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata sa obavezom otkupa za emitente sa tržišta u razvoju;
- zatvorene ponude i druge ponude finansijskih instrumenata koje isključuju korišćenje prospekta;
- kastodi usluge;
- pozajmljivanje novca klijentima (trgovanje na margini);
- prenos novčanih sredstava klijenata.

Takođe, prilikom analize razmotrite sljedeće stavke:

- analizirajte proizvode i usluge po vrsti klijenata kojima su namijenjeni, kao npr. za institucionalne ili male investitore;
- da li proizvodi i usluge koje pružate omogućavaju vašim klijentima da uzmu učešće u visokorizičnim transakcijama? Npr. da li vaši klijenti mogu prenositi finansijske instrumente sa vanberzanskog tržišta (OTC) i vršiti uplate novčanih sredstava sa ili na račune u „offshore“ destinacijama?

- Na koji način nudite proizvode i pružate usluge? Da li klijenti moraju doći u vaše prostorije da bi imali pristup proizvodima i uslugama koje nudite ili mogu sprovesti transakciju ili otvoriti račun preko telefona ili interneta („online“)?

Neki primjeri potencijalno visokorizičnih proizvoda, usluga ili distributivnih kanala su:

- transakcije koje se vrše za račun lica skrivenih iza zbirnih kastodi računa;
- transakcije velike vrijednosti, naročito kada se sumnja na uključenost treće strane;
- pružanje mogućnosti klijentima da vrše prenos finansijskih instrumenata elektronskim putem bez direktnog kontakta („non face-to-face“). Ovo predstavlja veći rizik od PN zbog lakoće prenosa finansijskog instrumenta, potencijalnog manjka transparentnosti u vezi sa prenosom i mogućnosti prekograničnih transfera.

Primjeri	Teme za razmatranje
<p>Visokorizični proizvodi i usluge, kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hartije od vrijednosti male vrijednosti („penny stocks“); – Opcije i dr. 	<p>Zakoniti proizvodi i usluge mogu biti iskorišćeni za sakrivanje nezakonitog porijekla sredstava, za prenos sredstava za finansiranje terorizma ili za skrivanje pravog identiteta stvarnog vlasnika ili korisnika proizvoda ili usluge.</p> <p>Još jedno pitanje koje treba da razmotrite je da li proizvodi ili usluge koje nudite omogućavaju vašim klijentima da posluju ili preduzimaju transakcije sa visokorizičnim segmentima, ili da li mogu biti iskorišćeni od strane vaših klijenata za račun trećih lica?</p>
<p>Vaše poslovanje pruža usluge poput međunarodnih korespondentnih veza sa drugim institucijama.</p>	<p>Tipičan međunarodni korespondentni odnos u sektoru tržišta kapitala je odnos između pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala (korespondenta) i posrednika (respondenta) koji je regulisan i predmet nadzora u drugoj državi. U tim slučajevima, klijent respondenta se ne smatra klijentom korespondenta i tada nije moguće primijeniti mjere poznavanja i praćenja klijenta (CDD) na klijente respondenata. Nemaju svi međunarodni korespondentni odnosi jednak nivo rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, pa bi pružaoci investicionih usluga na tržištu kapitala trebali prilagoditi vrstu i obim CDD mjera</p>

	<p>kako bi preduprijedili rizik respondenta. Korespondent bi trebao pratiti transakcije respondenta s naglaskom na promjene u profilu rizičnosti respondenta, neuobičajenim transakcijama za račun respondenta i slično. U slučaju da otkrije neke devijacije, pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala (korespondent) bi trebao od posrednika (respondenta) tražiti informacije u vezi konkretne transakcije, koje mogu uključivati i konkretne informacije o klijentima respondenata u zavisnosti od rizika.</p> <p>Prilikom zasnivanja i tokom trajanja korespondentskog odnosa, korespondent bi trebao da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sprovede identifikaciju respondenta i njegovih stvarnih vlasnika korišćenjem pouzdanih, nezavisnih vjerodostojnih izvora informacija na način da pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala ima punu informaciju o respondentu i njegovim stvarnim vlasnicima; • pribavi informacije: <ul style="list-style-type: none"> – o prirodi posla respondenta, – o reputaciji respondenta na osnovu javno dostupnih informacija, – o tome da li su protiv respondenta preduzimate finansijske sankcije, – o tome da li respondent ima uspostavljene mehanizme kontrole za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma; • uspostavi proceduru po kojoj je zaposleni kod korespondenta dužan da pribavi saglasnost od rukovodilaca prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa respondentom.
--	--

<p>Distributivni kanali kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mogućnost obavljanja transakcija bez direktnog kontakta (non face-to-face) sa pružaocem investicionih usluga na tržištu kapitala; – mreža zastupnika preko kojih pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala plasira proizvode i usluge i dr. 	<p>Možete imati veći inherentni rizik ukoliko u okviru distributivnih kanala nudite mogućnost obavljanja transakcija bez direktnog kontakta (non face-to-face), ili ukoliko koristite mrežu zastupnika ili vaši klijenti mogu koristiti vaše proizvode ili usluge preko interneta („online“). Ovo je naročito tačno ako ste mjere poznavanja i praćenja klijenta (CDD) povjerali trećem licu – zastupniku. Dalje, novi distributivni kanali (npr. proizvodi ili servisi kao što su virtuelne valute) mogu imati veće inherentne rizike od pranja novca i finansiranja terorizma usljed anonimne prirode transakcija bez direktnog kontakta („non face-to-face transactions“).</p>
<p>Nove tehnologije</p>	<p>Nuđenje proizvoda/usluga zasnovanih na novim tehnologijama može imati uticaj na ukupne inherentne rizike vašeg poslovanja.</p>

b) Geografija

Analizirajte da li vaše mjesto poslovanja, zemlje u koje prenosite sredstva i zemlje iz kojih primete sredstva mogu predstavljati visok rizik od pranja novca i finansiranja terorizma. U zavisnosti od vašeg biznisa i poslovnih operacija ovo se može odnositi na neposredno okruženje, ruralno ili urbano, unutar Crne Gore (domaće) ili na druge zemlje.

Pojedini primjeri geografskih elemenata koji moraju biti obuhvaćeni vašom analizom su:

- prebivalište/sjedište vaših klijenata u odnosu na vaš biznis. Trebali bi razmotriti razloge zbog kojih klijent koristi usluge na određenoj lokaciji (npr. da li je logično da klijent ode dosta daleko od svojeg prebivališta/sjedišta da bi koristio baš vaše usluge);
- motivi stranih klijenata (nerezidenata) koji mogu koristiti investicione usluge na tržištu kapitala u Crnoj Gori kako bi legalizovali izvore sredstava u sopstvenim zemljama;
- jurisdikcije kroz koje se događaju vaše transakcije sa finansijskim instrumentima, naročito visokorizične jurisdikcije;
- ako pružate usluge stranim klijentima (nerezidentima) koji potiču iz zemalja koje se nalaze pod sankcijama, embargom ili drugim mjerama, trebalo bi da to

razmotrite kao visokorizično. Npr. Ujedinjene nacije povremeno izdaju saopštenja i upozorenja o pojedinim zemljama.

Primjeri	Teme za razmatranje
<p>Granični prelazi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vazduh (aerodromi); - Voda (luke, marine); - Zemlja (zemljani granični prelazi) - Željeznica (putnici i robe) 	<p>Ako je mjesto poslovanja vašeg biznisa blizu graničnog prelaza, možete imati veći inherentni rizik zbog činjenice da vaš biznis može biti prva ulazna tačka u crnogorski finansijski sistem.</p> <p>Ovo ne znači da treba da ocijenite sve aktivnosti i sve klijente kao visokorizične usljed činjenice da ste locirani blizu graničnog prelaza ili velikog aerodroma. KTK vam samo skreće pažnju da bi trebalo da povedete računa da geografski položaj vašeg mjesta poslovanja može imati uticaj na vaš biznis (kao primjer, svijest o navedenim potencijalnim slabostima se može podići kroz obuke tako da zaposleni bolje razumiju fazu polaganja prljavog novca i potencijalne posljedice).</p>
<p>Geografski položaj i demografija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veliki grad; - Manji grad/Seosko područje. 	<p>Geografski položaj vašeg biznisa može takođe uticati na ukupne poslovne rizike. U zavisnosti od vašeg položaja, manji grad/seosko područje gdje su vam klijenti poznati može predstavljati manji rizik u odnosu na veći grad gdje su novi klijenti i anonimnost češća pojava.</p> <p>S druge strane, poznato prisustvo organizovanog kriminala u nekom mjestu bi imalo obrnuto dejstvo.</p> <p>S tim u vezi, pratite javno dostupne informacije i statističke podatke policije i drugih bezbjednosnih službi.</p>
<p>Mjesto vašeg poslovanja je poznato po visokoj stopi kriminaliteta.</p>	<p>Mjesta visoke stope kriminaliteta moraju biti obuhvaćena u ukupnoj procjeni vašeg biznisa zato što mogu predstavljati dodatni rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.</p> <p>Ovo ne znači da svaki klijent iz mjesta visoke stope kriminaliteta treba da bude ocijenjen kao visokorizičan. Obveznici samo moraju biti svjesni njihovog</p>

	<p>okruženja i njegovog uticaja na njihovo poslovanje.</p> <p>Internet pretraga statistike kriminaliteta u vašem gradu ili oblasti može vam pružiti linkove koji vam mogu koristiti po ovom pitanju (npr. policijske baze podataka).</p>
Događaji i obrasci	<p>U zavisnosti od stanovništva i demografije mjesta vašeg biznisa, da li postoje događaji ili obrasci (domaći ili međunarodni) koji mogu uticati na vaš biznis?</p> <p>Npr. Možda poslužete sa klijentima koji su povezani sa visokorizičnim jurisdikcijama ili drugim jurisdikcijama koje trenutno imaju problema sa specifičnim događajima (npr. rasprostranjenost terorizma ili pranja novca, rat i slično). Ovo ne znači da sve aktivnosti i klijenti treba da budu klasifikovani kao visokorizični u vezi sa određenim događajem, konfliktom ili visokorizičnom jurisdikcijom. Ovo znači da treba da budete svjesni ovih aktivnosti ili transakcija i njihovog mogućeg uticaja, kao i da pratite evidentirate što je neuobičajeno.</p>
<p>Povezanost sa visokorizičnim zemljama i relevantna dokumentacija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija; – Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama; – FATF-ov spisak visokorizičnih zemalja i jurisdikcija koje ne saraduju – Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću 	<p>Međunarodni forumi će možda uticati na buduće mjere ublažavanja usmjerene na otkrivanje i odvracanje od PN/FT. Određene zemlje bi trebale biti identifikovane kao visokorizične za PN/FT na osnovu, između ostalog, nivoa korupcije, rasprostranjenosti kriminala u njihovoj regiji, slabostima kontrolnih mehanizama za sprječavanje PN/FT, ili na osnovu izvještaja relevantnih međunarodnih organizacija kao što je FATF i sl.</p> <p>Ukoliko vi ili vaši klijenti niste povezani sa ovim zemljama, rizik bi trebao da bude nizak ili da ne postoji u vezi sa tim specifičnim elementom.</p>

c) Drugi relevantni faktori u vezi vašeg biznisa (ukoliko je primjenjivo)

Drugi faktori koji mogu biti relevantni za vaš biznis i uticati na rizik od PN/FT mogu biti:

- pravni (povezani sa domaćim zakonima, propisima i potencijalnim prijetnjama);
- strukturni (povezani sa određenim biznis modelima i procesima).

Analizirajte druge faktore koji se mogu ticati vašeg biznisa, a koji ne potpadaju pod druge kategorije. Možda postoji nešto u vašem biznisu što ga može učiniti privlačnijim za pojedince koji žele da sprovedu aktivnosti PN/FT.

Pojedini primjeri koji se mogu odnositi na vas su:

- vaša operativna struktura, veličina, broj filijala i zaposleni (firma prolazi kroz period visokog prometa zaposlenih);
- oslanjanje na treća lica kod utvrđivanja i provjere identiteta klijenata (npr. korišćenje zastupnika (agenata) za potvrdu identiteta klijenata) može dovesti do pretjeranog oslanjanja na proceduru „Upoznaj svog klijenta“ (KYC) koju sprovedu drugi;
- u okviru utvrđivanja programa usklađenosti trebalo bi da razmotrite bilo koji rizik koji proističe od aktivnosti:
 - subjekta koji je povezan s vama i koji je pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala;
 - stranog subjekta koji je povezan s vama i koji sprovodi aktivnosti pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala.

Primjeri	Teme za razmatranje
<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama • Preporuke nadležnih državnih organa • Nacionalna procjena rizika 	<p>Sankcije mogu uticati na vaše poslovanje na više načina, od kojih su najčešći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabrana trgovine i drugih ekonomskih aktivnosti na stranim tržištima; • ograničenja finansijskih transakcija kao što su strane investicije ili preuzimanja; • konfiskovanje imovine u Crnoj Gori. <p>Ova ograničenja se mogu odnositi na poslovanje sa određenim zemljama, nedržavnim subjektima kao što su terorističke organizacije ili određena lica iz ciljane zemlje.</p> <p>U postupku analize rizika morate razmotriti preporuke nadležnih državnih organa u vezi sa pitanjima PN/FT.</p> <p>Nacionalna procjena rizika pruža informacije i procjene rizike od pranja novca i finansiranja terorizma u Crnoj</p>

	Gori koje vam mogu pomoći u identifikaciji potencijalnih rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u vezi sa vašim poslovnim aktivnostima.
<p>Trendovi, tipologije i potencijalne prijetnje od PN/FT:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metode PN/FT korišćene u sektoru tržišta kapitala; • glavni akteri pranja novca i finansiranja terorizma koji uključuju organizovane kriminalne grupe, terorističke organizacije, njihove pomagače itd. • korupcija i druga krivična djela 	<p>Trendovi i tipologije PN/FT u sektoru tržišta kapitala mogu sadržati pojedine elemente rizika koje bi trebalo da razmotrite sa aspekta vašeg poslovanja. FATF-ove metodologije i trendovi se mogu naći na sljedećem linku: http://www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/</p> <p>Ne znači da će svi elementi rizika sadržani u ovim trendovima i tipologijama uticati na vas, ali bi trebalo da budete svjesni visokorizičnih indikatora koji mogu uticati na vaš biznis.</p>
<p>Poslovni model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • operativna struktura; • treća lica i/ili pružaoci usluga; • filijale. 	<p>Potrebno je da razmotrite vaš poslovni model, veličinu biznisa, broj filijala i zaposlenih, kako bi odredili da li postoje rizici u vezi sa ovim elementom.</p> <p>Primjeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> – firme sa jednom ili više filijala i većim brojem zaposlenih će imati različite rizike od firmi bez filijala i sa par zaposlenih; – firme sa visokim prometom zaposlenih (zaposleni se kratko zadržavaju u firmi i često se mijenja struktura zaposlenih). <p>Ovi primjeri pokazuju da su drugi elementi režima usklađenosti sa sistemom SPNFT, poput obuka, veoma povezani sa vašom procjenom zasnovanom na riziku (PZR). S obzirom na to da bi obuke trebale da pruže vašim zaposlenima razumijevanje izvještavanja, identifikacije klijenata, vođenja evidencija i sankcija za nepridržavanje propisanih obaveza u vezi sa navedenim, postojanje jedne ili više filijala i visokog prometa zaposlenih je rizik koji bi trebalo da adresirate kroz vaš program obuke.</p> <p>Takođe je važno napomenuti da iako oslanjanje na treća lica ili pružaocce usluga</p>

	može predstavljati dobru poslovnu praksu, vaša firma snosi punu odgovornost za usklađenost sa propisima iz oblasti SPNFT, identifikaciju klijenata, vođenje evidencija i obaveze izvještavanja. U tom smislu, neophodno je da potpuno razumijete način na koji vaš posrednik/pružalac usluga funkcioniše.
--	---

Bodovanje procjene rizika zasnovane na biznisu (poslovanju)

Nakon što ste identifikovali i dokumentovali sve inherentne rizike kao što je objašnjeno u procjeni rizika zasnovanoj na biznisu, potrebno je da odredite nivo svakom riziku. Potrebno je da uspostavite skalu rizika primjerenu veličini i vrsti posla kojim se bavite. Od veoma malih firmi (po vrsti i obimu posla) koje obavljaju povremene neposredne transakcije se zahtijeva da razlikuju kategorije niskog i visokog rizika, dok se od velikih firmi očekuje uspostavljanje više kategorija rizika ukoliko je to opravdano (npr. niski, srednji, srednje visok, visok rizik itd.).

Po zakonu, za svaki rizik identifikovan kao viši potrebno je primijeniti adekvatne mjere ublažavanja rizika (produbljena provjera klijenta i praćenje poslovnog odnosa) koje se moraju dokumentovati.

Vodite računa da budete u stanju da dokažete KTK-u da sprovodite mjere kako bi adresirali ove visokorizične elemente (npr. u vašim politikama i procedurama, programima obuke) i da su te mjere efikasne.

2) Procjena rizika zasnovana na odnosu

Nakon što ste izvršili analizu rizika zasnovanu na biznisu (poslovanju) možete se usredsrediti na poslednji element identifikacije inherentnih rizika: vaše klijente.

Procjena rizika zasnovana na inherentnim karakteristikama vašeg klijenta se temelji na kombinaciji sljedećih faktora (o faktorima a) i b) je bilo govora u prethodnoj tački):

- a) proizvodi, usluge i distributivni kanali koje klijent koristi;
- b) geografski položaj mjesta prebivališta/sjedišta klijenta i njegovih transakcija; i
- c) klijentove karakteristike i obrasci transakcija itd.

Ipak, moguće je da se u vašem poslovanju susrećete sa klijentima na način koji ne uključuje trajanje poslovnog odnosa. Interakcije s ovakvim klijentima mogu biti sporadične (npr. par povremenih transakcija koje su ispod praga obavezne prijave transakcije ili čak i jedna transakcija). U ovakvim slučajevima, nećete imati mnogo dostupnih informacija na osnovu kojih bi mogli da u potpunosti procijenite klijenta (suprotno od klijenta u poslovnom odnosu koji traje i tako pruža informacije, obrasce aktivnosti itd.). Procjena rizika ovakvih klijenata je najčešće usredsređena na praćenje transakcije za razliku od vođenja dosijea klijenta u

poslovnom odnosu koji traje. Navedeno praćenje transakcije ima za cilj prijavu sumnjive transakcije ako sumnjate da je transakcija povezana sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma.

U nastavku su dati neki primjeri karakteristika klijenata i transakcija koji se mogu smatrati visokorizičnim.

Kriterijumi	Primjeri visokorizičnih karakteristika KLIJENATA
<u>Mjere utvrđivanja i provjere identiteta klijenta (CDD mjere)</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Klijent je zainteresovan da plaća veće naknade pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala kako bi određene podatke o sebi držao u tajnosti. • Klijent djeluje preko posrednika kao što su investicioni menadžeri, savjetnici, advokati ili računovođe, kako bi izbjegao utvrđivanje vlastitog identiteta. • Klijent (fizičko ili pravno lice) nerado daje informacije pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala o prirodi i svrsi njegovog posla, prethodnim finansijskim vezama, očekivanim aktivnostima ili direktorima pravnog lica ili poslovnoj lokaciji. • Klijent insistira na ulaganjima u finansijske instrumente koji ne odgovaraju njegovom profilu, čak i kad mu je sugerisano ulaganje u povoljnije finansijske instrumente. • Klijent odbija da saopšti porijeklo sredstava ili pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala pruža lažne, obmanjujuće ili u znatnoj mjeri netačne informacije. • Klijent nerado upoznaje zaposlene kod pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala, veoma je tajnovit i brani se kad se od njega traži dostavljanje dodatnih informacija.
<u>Lokacija</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Klijent (fizičko ili pravno lice) ima prebivalište/sjedište u jurisdikciji koja je poznata raj za čuvanje

	<p>bankarske tajne, poreski raj ili visokorizična geografska lokacija.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klijent koji nije lokalni rezident ili dolazi iz mjesta koje je van okvira redovnih mušterija pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala. • Klijent koristi firme iz brojnih jurisdikcija radi otvaranja brojnih računa. • Klijent (fizičko/pravno lice) nerezident koristi domaće račune za trgovanje na stranim berzama preko stranih filijala sa drugačijim SPNFT kontrolama i praksama identifikacije.
<p><u>Profil</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klijent ima istoriju mijenjanja finansijskih savjetnika ili korišćenja brojnih firmi ili banaka. • Klijent ne koristi račun u namjeravane svrhe, ili se klijentovi transakcioni obrasci iznenada mijenjaju na način koji nije konzistentan sa njegovim redovnim aktivnostima (npr. klijent vrši veoma složene transakcije ili deponuje finansijske instrumente u iznosima koji su neuobičajeni za njegov profil). • Klijent (pravno lice) nema vidljivog poslovanja, prihoda ili proizvoda, što može sugerisati da je u pitanju „školjka kompanija“ koja se koristi za trgovinu finansijskim instrumentima. • Klijent je pojedinac poznat po ili povezivan sa predikatnim krivičnim djelima kao što su trgovanje insajderskim informacijama, tržišne manipulacije ili prevare u vezi sa hartijama od vrijednosti. • Vrijednost finansijskih instrumenata deponovanih na računu ne odgovara profilu klijenta.

	<ul style="list-style-type: none"> • Klijent ispoljava neuobičajenu zabrinutost u vezi sa SPNFT politikama pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala i obavezama izvještavanja nadležnih državnih organa. • Pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala zna ili dođe do saznanja da se klijent sumnjiči za uključenost u nezakonite radnje.
<p><u>Obrasci</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klijentova adresa prebivališta/sjedišta je povezana sa brojnim računima/nalozima koji se ne čine povezanim. • Klijentovi obrasci trgovanja sugerišu da možda posjeduje insajderske informacije. • Klijent prima mnoštvo bankarskih prenosa od nepovezanih trećih strana, a njihov profil ne pokazuje opravdane poslovne razloge za primanje depozita od trećih strana. • Klijent vrši brojna plaćanja trećim stranama neposredno prije ili nakon prijema brojnih novčanih depozita od trećih strana. • Politički eksponirana lica (PEL): <ul style="list-style-type: none"> – kada utvrdite da je lice domaće ili strano politički eksponirano lice u smislu člana 32 ZSPNFT-a, morate odrediti da li postoji visok rizik da to lice izvrši pranje novca ili finansiranje terorizma; – ako ocijenite da je rizik visok, to lice se mora tretirati kao visokorizični klijent.

Primjeri visokorizičnih karakteristika TRANSAKCIJA

- Prenos finansijskih instrumenata ili sredstava između naizgled nepovezanih strana.
- Nosioци finansijskih instrumenata koji imaju fizički oblik ne odgovaraju imenima na računu.
- Prenos sredstava na račune finansijskih institucija ili banaka drugačijih od onih koje su prvo naznačene, naročito kada su ti računi u drugim zemljama.
- Prenos sredstava (plaćanja/prijem) ka/od trećih strana (domaćih ili stranih), naročito kada ime ili broj računa korisnika ili uplatioca nije naveden.
- Računi za finansijske instrumente otvoreni kod pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala se rijetko koriste za trgovinu ovim instrumentima.
- Transakcije u kojima jedna strana kupuje finansijske instrumente po visokoj cijeni, a zatim ih prodaje sa značajnim gubicima drugoj strani. Takođe, ovo može biti indikator tržišnih manipulacija.
- Račun koji dugo vremena miruje, a zatim naglo postane aktivan bez prihvatljivog objašnjenja (npr. nagli promet velikih depozita).
- Transakcije koje pokazuju da klijent postupa za račun treće strane ili transakcije koje uključuju nepoznatu ugovornu stranu.
- Klijent kupuje određeni investicioni proizvod bez zabrinutosti za investicione ciljeve ili performanse ili koji pokazuje manjak zabrinutosti za veće od redovnih transakcionih provizija.

Molimo vas da obratite pažnju na činjenicu da sljedeći indikatori svrstavaju klijente u ukupnu kategoriju visokog rizika, bez obzira na ostale faktore:

- klijent (fizičko lice) je povezan sa vladama stranih zemalja (strana PEL lica);
- pravno lice ima složenu strukturu koja omogućava skrivanje identiteta stvarnih vlasnika.

Bodovanje procjene rizika zasnovane na odnosu

Kod procjene zasnovane na odnosu, svaki visokorizični klijent (ili grupa klijenata) zahtijeva primjenu posebnih mjera (vidjeti korak 2). Navedene mjere trebate dokumentovati kroz vaše politike i procedure i primijeniti u odnosu na vaše visokorizične klijente/odnose.

Možete procijeniti rizik od pranja novca i finansiranja terorizma za svakog klijenta pojedinačno ili za grupe klijenata. Gdje je to moguće, ova procjena bi trebala, koristeći različite varijable rizika, da uspostavi i prepozna grupe klijenata koji imaju slične karakteristike. Npr. klijenti sa sličnim prihodima i portfeljom ili koji preduzimaju slične vrste transakcija bi trebali biti grupisani zajedno.

Važno je zapamtiti da prepoznavanje jednog indikatora visokog rizika u odnosu na klijenta ne znači nužno da imate visokorizičan poslovni odnos (uz određene izuzetke iz prethodnog dijela). Vaša procjena rizika zasnovana na odnosu u krajnjem povezuje proizvode, usluge i distributivne kanale, geografski rizik vašeg klijenta i karakteristike vašeg klijenta i njegove

obrasce ponašanja. Na vama je da odredite koji je način najpogodniji za procjenu rizika svakog klijenta pojedinačno ili grupe klijenata.

OČEKIVANJA KOMISIJE OD OBVEZNIKA U VEZI SA KORAKOM 1

U okviru koraka 1 ciklusa pristupa zasnovanog na riziku Komisija od vas očekuje sljedeće:

- Razmotrili ste i procijenili vaše poslovne rizike (proizvode, usluge i distributivne kanale, geografiju i druge faktore relevantne za vaše poslovanje) i sposobni ste da objasnite i pružite obrazloženje procjene. Svaki element visokog rizika koji ste prepoznali mora biti ublažen kontrolama ili mjerama i treba biti dokumentovan.
- Razmotrili ste i procijenili vaše klijente ili poslovne odnose na osnovu proizvoda, usluga i distributivnih kanala koje koristi vaš klijent; geografskih elemenata u vezi sa vašim klijentom i karakteristika vašeg klijenta i njegovih obrazaca ponašanja.
- U stanju ste dokazati da ste izvršili analizu rizika svakog klijenta pojedinačno ili grupe klijenata.
- Procjena grupa klijenata ili poslovnih odnosa koji imaju slične karakteristike je u redu dok god ste u stanju dokazati da su grupisanja logična i dovoljno određena da odraze realnost vašeg poslovanja.
- Možete pružiti dokumentovane informacije koje pokazuju da ste razmotrili indikatore visokog rizika (poput indikatora navedenih u ovim Smjernicama gdje je to primjenjivo) u vašoj analizi.
- U situacijama gdje indikatori visokog rizika nisu razmatrani (npr. Komisija smatra određeni element visokorizičnim, ali ste vi odlučili da smanjite nivo rizičnosti istog elementa), morate pružiti razumno obrazloženje vaše odluke.
- Za svaki visokorizičan odnos, posebne mjere propisane ZSPNFT-om se moraju primijeniti i dokumentovati kao dio vaših politika i procedura.
- Korišćenje spiska je prihvatljivo dok god ste u mogućnosti da pružite dokumentovanu analizu rizika i da izvučete zaključke o prijetnjama i ranjivostima od pranja novca i finansiranja terorizma kojima je vaš biznis izložen, na osnovu proizvoda, usluga, distributivnih kanala, geografskih mjesta, rizika zasnovanih na odnosu i drugih relevantnih faktora.
- Ako u poslovanju koristite pružaoce usluga (treća lica) da bi izvršili analizu rizika vašeg poslovanja i klijenata u vaše ime, potrebno je da znate da mogu postojati ranjivosti u vezi sa takvim pristupom, jer ste vi u krajnjem odgovorni za obavezu analize rizika.

KORAK 2: KREIRANJE KLJUČNIH KONTROLNIH MEHANIZAMA I MJERA ZA UBLAŽAVANJE RIZIKA

Ublažavanje rizika se svodi na primjenu kontrolnih mjera kako bi se ograničili rizici od pranja novca i finansiranja terorizma koje ste identifikovali tokom analize rizika. Kada vaša analiza rizika pokaže da postoji visok rizik od pranja novca i finansiranja terorizma,

potrebno je da razvijete pisane strategije ublažavanja rizika (politike i procedure osmišljene za ublažavanje visokog rizika) i primijenite ih na slučajeve visokog rizika koje ste prepoznali.

Ukupna očekivanja su da su mjere za ublažavanje rizika i kontrolni mehanizmi srazmjerni rizicima koje ste prepoznali.

U svim slučajevima, vaša firma bi trebala da sprovodi interne kontrole koje će vam pomoći u ublažavanju ukupnog rizika.

Kod analize rizika zasnovane na biznisu (poslovanju), svi elementi koje ste prepoznali kao visokorizične trebaju da budu dokumentovani i ublaženi kontrolama i adekvatnim mjerama.

Neophodno je da za sve klijente i poslovne odnose sprovedite sljedeće:

- Vršite kontinuirano praćenje svih vaših poslovnih odnosa.
- Vodite evidenciju podataka i mjera koje sprovedite.
- U slučaju visokorizičnih klijenata i poslovnih odnosa preduzimate mjere produbljene provjere i praćenja poslovanja klijenata i poslovnih odnosa, koje podrazumijevaju:
 - češće praćenje poslovnog odnosa;
 - preduzimate dodatne mjere da utvrdite identitet i/ili ažurirate podatke o klijentu.

OČEKIVANJA KOMISIJE OD OBVEZNIKA U VEZI SA KORAKOM 2

U okviru koraka 2 ciklusa pristupa zasnovanog na riziku Komisija od vas očekuje sljedeće:

- Ažurirajte podatke o identitetu klijenta i stvarnom vlasništvu.
- Uspostavite i sprovedite adekvatan nivo praćenja poslovnih odnosa (rjeđe praćenje za klijente sa nižim rizikom i češće za visokorizične klijente).
- Primijenite adekvatne mjere ublažavanja za slučajeve gdje je rizik od PN/FT visok. Ove pisane strategije ublažavanja rizika moraju biti sadržane i dokumentovane u vašim politikama i procedurama.

KORAK 3: PROCJENA REZIDUALNIH RIZIKA

Rezidualni rizik je rizik koji preostaje nakon što ste primijenili mjere ublažavanja i kontrolne mehanizme. Važno je istaći da bez obzira na to koliko su vam snažni program upravljanja rizicima i mjere za ublažavanje rizika, vaše poslovanje će donekle uvijek biti izloženo rezidualnim rizicima kojima ste dužni upravljati.

Ublaženi rizici su i dalje rizici. Ovi rizici su umanjeni, ali nisu u potpunosti uklonjeni. U praksi, kontrolni mehanizmi koje sprovedite mogu povremeno otkazati (npr. vaš elektronski sistem praćenja i kontrole za praćenje transakcija otkáže i propustite da evidentirate određene transakcije).

U upravljanju rezidualnim rizicima:

- zahtijevajte dodatne interne potvrde određenih transakcija i

- pratite određene transakcije češće kako bi umanjili rizik strukturiranja (npr. transakcija od 15.000,00€ je podijeljena na dvije transakcije od po 7.500,00€ kako bi se izbjegla obaveza prijavljivanja transakcije).

OČEKIVANJA KOMISIJE OD OBVEZNIKA U VEZI SA KORAKOM 3

U okviru koraka 3 ciklusa pristupa zasnovanog na riziku Komisija od vas očekuje da pažljivo procijene nivo rezidualnih rizika i da adekvatno njima upravljate.

KORAK 4: PRIMJENA PRISTUPA ZASNOVANOG NA RIZIKU

Nakon što ste uradili vježbu procjene rizika, potrebno je da redovno primjenjujete pristup zasnovan na riziku - u okviru svakodnevnih aktivnosti.

Kako bi bila efikasna, vaša analiza rizika mora biti dokumentovana shodno zakonskim obavezama. Detaljan i kvalitetno dokumentovan režim usklađenosti sa ZSPNFT-om pokazuje vašu posvećenost suzbijanju, otkrivanju i adresiranju organizacionih nedostataka.

Veoma je važno da vaše politike i procedure usklađenosti razumiju i sprovode svi zaposleni koji imaju direktan kontakt sa klijentima.

Vaše politike i procedure usklađenosti treba naročito da sadrže zahtjeve u vezi sa:

- izvještavanjem;
- vođenjem evidencija;
- identifikacijom klijenata;
- procjenom rizika; i
- posebnim mjerama (produbljena provjera i praćenje poslovanja klijenta) za slučajeve visokog rizika.

Vaše politike i procedure takođe treba da:

- objašnjavaju način otkrivanja sumnjivih transakcija i način postupanja u takvim situacijama;
- određuju i objašnjavaju kakva vrsta praćenja poslovanja klijenta se sprovodi u određenim slučajevima (drugim riječima: niskorizični naspram visokorizičnih klijenata/poslovnih odnosa);
- objašnjavaju sve vidove praćenja poslovanja klijenta/poslovnog odnosa, kao što su:
 - koliko se često radi (frekvencija);
 - kako se sprovodi; i
 - kako se provjerava.

Važno je napomenuti da pristup upravljanja rizicima i ublažavanja rizika zahtijeva vođstvo i posvećenost višeg rukovodstva firme. Viši rukovodioci su u krajnjem odgovorni za donošenje upravljačkih odluka u vezi sa politikama, procedurama i postupcima koji ublažavaju i kontrolišu rizike od pranja novca i finansiranja terorizma unutar firme.

OČEKIVANJA KOMISIJE OD OBVEZNIKA U VEZI SA KORAKOM 4

U okviru koraka 4 ciklusa pristupa zasnovanog na riziku Komisija od vas očekuje sljedeće:

- Neophodno je da vaša analiza rizika opisuje proces pristupa zasnovanog na riziku (PZR), učestalost praćenja poslovnog odnosa za klijente niskog rizika i klijente visokog rizika, kao i da opisuje mjere i kontrole koje primjenjujete kako bi ublažili visoke rizike koje ste prepoznali u okviru koraka 1 ciklusa PZR.
- Primjenjujte pristup zasnovan na riziku onako kako ste opisali u vašim dokumentima.
- Ažurirajte dokumentaciju koja sadrži podatke o identitetu klijenta i stvarnom vlasništvu.
- Sprovodite praćenje svih poslovnih odnosa.
- Sprovodite češće praćenje poslovnog odnosa za klijente visokog rizika od PN/FT.
- Primjenjujte posebne mjere propisane zakonom za klijente visokog rizika.
- Pribavite saglasnost višeg rukovodstva (višeg rukovodioca) kada imate posla sa slučajevima visokog rizika (npr. kada je klijent PEL i sl.).

KORAK 5: PROVJERA PRISTUPA ZASNOVANOG NA RIZIKU

Sastavni dio vaše analize rizika je i periodična provjera PZR (minimum svake 2 godine) putem koje se testira efikasnost vašeg sistema usklađenosti, a koja podrazumijeva provjeru:

- vaših politika i procedura;
- vaše analize rizika od PN/FT; i
- obuke (stručno usavršavanje) za zaposlene i više rukovodioce.

Ovo znači da ako se vaš biznis model promijeni i počnete da nudite nove proizvode ili usluge, vaša analiza rizika treba da bude ažurirana zajedno sa vašim politikama i procedurama, mjerama za ublažavanje rizika i kontrolama.

Provjera PZR treba da pokriva sve komponente procesa. Ovo će vam pomoći da procijenite da li je potrebno da izmijenite postojeće politike i procedure ili da usvojite nove. Kao što je naglašeno ranije, PZR nije statična aktivnost. Rizici koje ste prepoznali će se mijenjati ili evoluirati tokom vremena u zavisnosti od pojave novih proizvoda ili novih prijetnji u vašem poslovanju. Posljedično, pridržavanje i sprovođenje ovog koraka je od suštinskog značaja za primjenu efikasnog pristupa zasnovanog na riziku.

Primjeri provjere pristupa zasnovanog na riziku:

Izaberite uzorak klijenata/poslovnih odnosa koji su veoma aktivni (npr. vrše veliki broj transakcija i sl.). U odnosu na predmetni uzorak, uradite sljedeće:

- provjerite dokumentaciju koju ste prikupili prilikom zasnivanja poslovnog odnosa/izvršenja transakcije koja sadrži podatke o identitetu klijenta i uzorak transakcionih aktivnosti;

- provjerite da li ste prijavili sve sumnjive transakcije Sektoru za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma Uprave policije;
- utvrdite da li su tekuće aktivnosti klijenta konzistentne očekivanim aktivnostima;
- pogledajte trendove u prirodi, veličini, ili obimu transakcija;
- utvrdite da li je postojeće praćenje poslovnog odnosa dovoljno za identifikaciju sumnjivih aktivnosti; i
- utvrdite da li je nivo rizika u koji ste svrstali klijenta adekvatan ili ga treba modifikovati u zavisnosti od novih okolnosti.

Ovi primjeri pokazuju važnost testiranja transakcija koja će vam u krajnjem pomoći da utvrdite da li su vaše politike i procedure, PZR i obuke adekvatne i efikasne.

OČEKIVANJA KOMISIJE OD OBVEZNIKA U VEZI SA KORAKOM 5

U okviru koraka 5 ciklusa pristupa zasnovanog na riziku Komisija od vas očekuje sljedeće:

- Provjeru PZR sprovodite najmanje jednom u dvije godine kao i u svakom slučaju kada postoje promjene vašeg biznis modela (npr. nudite nove proizvode i usluge).
- Provjera PZR pokriva sve politike i procedure usklađenosti, analizu rizika od PN/FT i stručno osposobljavanje (obuke) kako bi se testirala njihova efikasnost.
- Provjera PZR mora biti dokumentovana.
- Rezultati provjere PZR takođe moraju biti dokumentovani, zajedno sa korektivnim mjerama i naknadnim aktivnostima.